

سنه ۱

۱۵ تشرین ثانی ۱۳۳۹

جلد ۱

محرر

و یو حست چید
۶۱ و صبه حول
۱۲۱ و صبه حول

اضرفی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعو

شیمیدیلک اون بش کونده نشر اولونور

مدرجات :

۱	یوسف ضیا	« مصاحبه »	حدیث شریف
۶	عبدالحی هادی	« اجتماعی »	شرقیلیق و غربیچلیق
۱۱	محمد امین	« فلسفی »	ضمیمه سزاق دوری
۱۶	دو قنور قدری راشد	« طبی »	اسلامده نفوس و چوچوق
۲۱	مکریم فلیل	« تاریخی »	موصلاده ساجوق والیلری
۲۶	یوسف ضیا	« فلسفی »	اسلام فیلسوفلری
۳۱	احمد قدسی	« منظومه »	نیلوفره کی طلی
۳۶	صالحی ضیا	« منظومه »	غزله کی طلی

شهزاده باشی : آوقاف اسلامیه مطبعه سی

۱۳۳۹ - ۱۹۲۳

نتیجه کلام جمعیت بشریه بی دین احمدی اساساتی اوزرینه مؤسس و احتیاجات حاضره بی
 تطمین ایدن برمسلك اقتصادیه جهازلندیرمدقه دنیانک اضطرابی بو حالدده دوام ایدوب
 کیده جک و قاپیتالیستلک ایله بونک عکس تأثیرلرینک افراط و تفریطی اراسینده بشریت
 اضطراباتدن قورتلیه جفدر . یوقسه بهوده و اوایلایه حاجت یوق . اخلاقسزلق دیدیککنز
 شیرک یا لکنز وعظ و نصیحت و قورور سوژله بورایه ده سرایتته مانع اوله مازسکنز . سرایتته
 مانع اولسه کزده هر حالده ایجمزدن نبتنه قارشى کله مازسکنز .

﴿ عبدالحی هادی ﴾

فلسفی :

﴿ هضمسزلق دورى ﴾

هیچ اولمازسه برعصر وارکه غربک علمی و فلسفی اثرلریله قارشى قارشى به بولونویورده .
 اووقدنبری اجنبی لسانی بیان ، علمی و فلسفی کتابلری او قویان خیل متبع یتیشدی .
 بوکا رغما غربیلرک اکلادیغی معناده اشتغال ایلدیکی علمی هضم ایتیش ، فلسفی مسائلی
 حقیقی ماهیتله کوره بیه جک قابلیت اکتساب ایتیش عالملمز چوغلامادی . اسکیدن بزده
 «عالم» ساده چه بیلن معناسنه ایدی . برکیمسه برچوق مسئلهلری بیلیر و اولنرله اوغراشیرسه
 اوکا «عالم» دنیردی . حالا دهها عالمی بو معناده اکلایانلر وار . حالبوکه عصریمزده الحق
 معین موضوعک تدقیقی اصولنه واقف اولان بوتدقیقی یاپایلن کیمسه لره «عالم» دینه بیلیر .
 بزدهده یتیشمه بن بودر . یوقسه شوراده ، بوراده هر هانکی موضوع حقنده برچوق
 معلوماتی اولانلره تصادف ایده بیلیرسکنز . فقط بونلر سزه برقاچ پریشان کتابدن یا خود
 برلفت ویا آنسیقلوپه دیدن اوکره نه بیه جککنز معلوماتی ویریرلر . بر اصول تحتنده ، بر هدف
 معینه دوغری ترتیب اولونمادیغی ایچون بو معلوماتدن نه کندیلری بر نتیجه چیقارابیلیرلر ،
 نه سزه استفاده ایتدیره بیلیرلر .

غربک علمی اثرلریله تماس ایدلی خیل زمان اولدیغی حالده نه بیه بزده حقیقی معناسنده
 عالملمز یتیشه میور ؟ بو سؤواله جواب آرامق چوق لازمدر ظن ایدرم . چونکه اوکره
 دیکیلن مانعلری کشف ایدرسهک ازاله سی چاره نی ده آریابیلیرز . بو موانعک بر قسمی

وارد در که خارجیدر: مملکتک سکوندن ، اقتصادی رفاهدن محروم اولماسی ، علمه و تبعه مساعدا محیط وجوده کله مه مسی . . . کبی . فقط بو اسباب خارجیه یاننده اصل باطنی ، معنوی سیلر وار . بونلر غربک تلقی ایلدیکی معناده علمی آ کلامامنه عادتاً بزى محکوم ایدییور . بواسابی بولا بیلیمک ایچون غرب آنارینک کیملر واسطه سیله و ناصیل مملکت مزده نقل ایلدیکی دوشونمک لازمدر . علوم مثبتیه دائر اثرلر مملکت مزده طانیلمازدن اول یزدهده برنوع «علم» موجوددی ، اونک برطرز تحصیل واردی . غربک آنارینی مملکته نقل ایدنلر اواسکی طرز تحصیل ایله ذهنلری یوغورلمش اولانلردی . بونلر علوم مثبتیه نکل بولدینی حقایق نقل ایلدیلر . فقط او حقیقتلرک هانکی اصول ایله ، ناصیل بر طریق ایله چقدیغنی آراشدر مادیلر ، عالمک نه کی مبدألردن حرکت ایتدیکی ، شرقد علم نامی ویریلن مدوناتک قبول ایتدیکی طریق و مبدألردن ناصیل آیرلقلرینی تدقیق ایتدیلر . غرب آثار علمیه سنی ده پارچه پارچه ظن ایتدیلر ، اوله او قودیلر . ماهیته ، صورت تکاملنه نفوذ ایتک یولنی بولا مادیلر . بو حال طبیعی ایدی : ذهن اوزون مدت برنوع تحصیل اصوله آلیشدقن سوکرا همان اونی ترک ایده مزدی . بویوزدن مثبت علملره یوکسکدن باقق ، فلسفی جهنلرینی آراشدر مق احتیاجی دیولمادی ، غرب علمنه وقوف عالمک چیقاردیغنی نتیجه لری بللمک ظن ایلدی .

بوتلقینک هر طرفده ایزینی کوره بیلیرز . مثلاً ریاضیه دیگر علملردن دهافضله مملکت مزده چالیشلمش ، اوکرمیلمشدر . بوکا رغماً بزده ریاضیه عالمی یتیشمشدر دیه بیلیرمی بز ؟ واقعاً بزدهده مثانات ، میخانیک ، هندسه تحلیلیه بیانلر وار ، بونلر معادله حل ایدییورلر ، دستورلردن معنا چیقارییورلر . فقط ریاضیه نکل تاریخی استعمال ایلدکلری مبادینک قیمت فلسفیه سی اوزرنده دوشونمشلر میدر ؟ ریاضیه نکل نه ایچون علوم سائرده تطبیق ایدیه بیلدیکی آراشدر مشلر میدر ؟ غربک ریاضیه عالمی همان تمش سکسان سنده نبری متمادیا ووشوندیرن مسئله لر اوزرنده مثلاً اوقلیدیس هندسه نکل قیمتی ، مکانک ، ابعاد ثلثه نکل ماهیتی ، ریاضی متمارقه لک منشای . . . الخ حقنده اثرلر یازمشلر میدر ؟ [۱] بو بحثره دائر تدریسات مزده بریر آیرلمشی ؟ هیچ اولمازسه دارالفنونده ریاضیه نکل بو فلسفی قسمه بر موقع ویرلمشیدر ؟ بتم تحقیقاتم بو سؤالره منفی جواب ویره بیله جک ماهیته در . حالبوکه بو یوکسک بحثلره [۱] صالح زکی بک مزحومک همتلرینی استقنا ایتک لازمدر . نه یازیق نه اونک صرف بوغایه به خادم اثرلری «هندسه قونفرانسلی کبی» یاریم قالمشدر .

حقیقەلەدە ریاضیە قاواراناماز ، ماهیتی ، ھدقی اکلاشیلاماز . بونلرلە اشتغال ایتین ، ایتک احتیاجنی دویمیان ریاضیە علمی اولاماز . علوم طبیعیە ایچون دە عینی شیئی سویلیه بیلیرز . بوحال کوستریورک بزعلومک غرب اثرلرینک نتیجەلرینی اوکرەنمکە اکتفا ایلپورز . بویله اولدینی ایچون «عالم» یدە اونتیجەلری بیان ظن ایدیپورز . حالبوکە برعلمک استناد ایلدیکی مبادینک منشای حقندە برقاعت فلسفیە صاحبی اولمادقە ، تاریخی و اصولی بیلنمکە او علمک «عالم» ید اولغە امکان یوقدر .

علمه بویله یوقاریدن باقامامەنک ایکنجی بویوک محذوری دە فرضیە ایله مثبت اولان حقیقتلری ، نتیجە ایله مسئلہنی قاریشیدیرمینی ایجاب ایدیپور . خوشمزە کیدن فکرلرک استناد ایلدیکی مبدألر و اساسی اولان تجربہلر اوزرنده دوشونمکە و دوشوندیرمکە لزوم کورمە پورز . بونک ال یارز اثری اجتماعی و فلسفی علملر حقندە یاسیلان تلقیلر دە کوزە جاربار . مکتبلر مزده ، هیچ اولمازسە ، قرق سنەدنبری اقتصاد تدریس ایدیلیر . بو مدت آز بر زمان دکلدیر . فقط یاقین زمانلرە قدر اقتصاد نامی آلتندە یالکیز برمسک اریانک افکار ی اوکرەتیلیر ، بالخاصہ اومسکک استناد ایلدیکی مبدأ حقندە هیچ دوشوندیرلمدیکی ایچون اوفکرلر «عقیدە» کی ذہنلرە یرلشدیرلمکە چالیشدیریلیردی . مکتبلر مزده اقتصاد اوکرەنلر (امنت) کی دولت اقتصاد حیائنه قاریشماملی ، حمایە محقق مضردر . . . الخ دستورلری بللەرلردی . حالبوکە بو مسکک استناد ایلدیکی مبدأ شودر : فردک منفعت اقتصادیە سیلە جمعیتمک ، نہایت انسانیتک اقتصادی منافعی آراسندە آھنک موجوددر . سربستی مسلکی بو آھنکی اول امرده قبول ایتدیکی ایچون حیات اقتصادیە مشهور : *Laissez Faire* laissez passer دستورینی قبول ایدر . دیگر چہندن اقتصادی قانونلر ارارکن یالکیز منفعت اقتصادیە سیلە حرکت ایدن فردی ، فرد اقتصادی بی نظره آلیر . تاریخک ، وراثتک ایزلرینی و تأثیرینی حائز اولان فرد حقیقی بی بر طرفہ بیراقیر . سربستی مسکک استناد ایلدیکی بومبدألرک قیمتی اوزرنده طلبہ دوشوندیرلمزسە بیراقیز اقتصادی ، اقتصاددە سربستی مسلکی سیلە لایققلە قاواراناماز . و نہایت برطاقم فرضیەلر عقید ، مطلق حقیقت کی اوکرەتیلیر ، برمسکک فرضیەلری مطلق حقیقت عد ایدر ، تجربہ ایله تأییدە محتاج کورمزسەک وقایعہ باقاییلیر ، حادثاتک جریانہ اھمیت ویریری یز ؟ الحاصل بویولده کیدیلنجه علمک ایتدیکی برقابلیت ذہنیہ اکتساب ایدیله بیلیرمی ؟ یکی اوکرەتیلیمکە باشلانیلان اجتماعیاتدە شیمدی عینی بولی تعقیب ایلپورز . هر هانکی بر اجتماعی مسککە قبول

ایدیلن مبداءك قیمت حقیقه سی اوزرنده دوشوندرمكه لزوم کورمکسزین چیقاریلان نتیجه لری بر عقیده کی تعمیم ایلک ایستوروز . واقعاً بوتلقینات کنج ذهلر ایچون جاذب کورونور . چونکه ذهن ، بالخاصه تربیه فلسفیه کورمه مش دماغلر «سعی اقل» قانوننه تابعدر . اوزون اوزادی به تجربه زمینی اوزرنده طولاشارق ، علمك مبادیسی حقنده دوشوندرک نتیجه استحصالدن زیاده بولونان دستورلری بلله مکه ممایلدر .

فقط ناصیل علمك هنوز تجربه ایله تأییده محتاج مسئله لری آرزوق قطعی حقیقتدن مثبت نتیجه لره فرضیه یی یکدیگرندن آیرمسی لازم ایسه تلقینلرنده فرضیه یی فرضیه اولارق اکلامغه مجبوردر . تا که هرکس وقایع و تجربه نك اوفررضیه یی تأیید ایدوب ایتدیکنه باقابلیسین . ذهن حادثات قارشیدسنده «کور» برحاله کله سین .

بواعتراضه قارشى بلکه دینه بیلیر که توصیه ایتدیك بول برنع حسابانيلك (Scepticism) در ، شبهه ایچنده قالمقدر . حالبوکه عمل شبهه یی کورتورمز ، اعمال ایچون قطعی دستور قبول ایتمکه واکا اینسانغه مجبوروز . خایر ، نیم توصیه ایتدیکم بو طریق شبهه یولی دکل ، حقیقی علم بولیدر . علمك ، فلسفه نك رنجی وصفی حقیقت ایله فرضیه یی آیرمقدر . عالم دائمی ، کنديسنك محصول ده اولسه فرضیه به فرضیه دینه باقار . چونکه بیلیر که آنجق بوسایه ده تجربه لری طویلایابیلیر ، سعی علمی یولنه کیره بیلیر . اوت پك اعلا بیلورم که اعمال قطعی دستور ایستر . سیاست یا پاچغکز ، بر جمعیتی ، بر ملتی هر هانکی بر نقطه به سوق ایلک ایستیه جککز وقت فرضیه بیله اولسه تعقیب ایتدیكکز یولاك وهدفك قطعی بر طریق اولدیئمیه ایمان ایتمککز لازم . آنجق علم ایله عمل حیاتی ایرمق مجبوریتقده یز . علمده اصوله توفیق شرطیله غایت جسورانه نظریه و فرضیه وضع ایده بیلیرسکز . واونی تأیید ایچون تجربه لر طویلایابیلیرسکز فقط هنوز علم بر موضوعه دائر مثبت حقایق وجوده کتیرمه مش و بوکا مستند بر صنعت (Art) حاصلی اولماش ایسه همان حیاته تطبیقه قالمما ملیدر .

تاریخه باقیکز ، حقیقی عالم وفیلسوفلر علم وفلسفه ده نه قدر انقلابی ایسه لر عملی حیاتنده او قدر احتیاطکار اولمشلردر . ده قارت علم وفلسفه یی بوسبتون یکی اساسلره استناد ایتدیرمك ایستوردی . بو خصوصده ماضی بیله طانییوردی . «بندن اول فیا سوف وارمیدی ؟ بیلیمورم» دییه جك درجه ده ایلری به کیتدی . بوکا زغمأ عملی حیاتده نه قدر احتیاطکار ایدی . فلسفه نك بر نظریه اخلاقیه منجر اولماسنه انتظاراً اعمالی حقنده

یکی فرضیه وضعندن بیله چکیندی . قانت نه قدر حریت ودموقراسی عاشقی ایدی ! . فقط عملی حیاته احتیاطکار اولمقی الدن بیراقدادی . بونلرا کر مملکتلرنده فعلی بر سیاستی اداره اتسه لردی ینه بو احتیاطی بیراقدیه چقلردی . فرانسه انقلاب کیرینک هله اک قائل صفحه سنده اداره حکومت ایدنلر روسونک فلسفه سی تأثیری آلنده ایدیلر . فقط بالذات روسو انقلاب زماننده یاشامش اولسه یدی بو انقلابچیلرک حرکاتندن اک یوبوک مشتکی کندی اولاجغه شبه یوقدی . فعال سیاست تعقیب ایدنلرک عالمردن اولماسی البته تمی ایدیلر . فقط بو تمینک سببی عالمک وقایعه باقایلیمکه قادر اولماسندن ، تجربه لردن استفاده ایلیمه جک ذکایه صاحب بولونماسندن متولددر . بر عقیده به صابلا نوب قالان ، اطرافنده جریان ایدن وقایعندن کوزینی یومان عالم اولامیه جفی کبی بر جمعی ایلرله ته بیله جک فعال بر سیاستی ده مشر بر صورتده اداره ایلیمه مز .

بر جوق دفعه ماضیمزه عائد آثارک تدقیق ایدلمدیکندن ، اورتیه قومئادیفندن شکایت ایلرز . نتیجه بونک سببی ده علم حقنده کی بو یا کلیش تلقیدن ایلری کلور . بر علمک اصوله واقف اولمقدن زیاده نتایج اهمیت ویردیکمز و او نتیجه لری « عقیده » کی بیلدیکمز ایچون ماضیده کی اثرلرک حقیقی قیمتی تقدیر ایده میورز . اونلره هانکی جهندن اهمیت عطف ایلک لازم کله جکفی بیله میورز . ظن ایدیورز که ماضیمزه عائد اولان بو اثرلرک قیمتی منحصرأ فکرلرک بو کونکی تلقیه موافق اولوب اولمامسیله اولچولیر . حالوکه او فئاعلر بر زمان مؤر اولمشدر ، بو کونکی حیاتمزی ، تحسسامتری وجوده کتیرمشلردر . او ماضی پی او کریمک بو کونکی حالزی آکلامق ایچون لازمدر . شرقک ماضیدن مدور آثار فلسفه سنده ، بعضلرینه کوره اویله کیزلی خزینهلر وار که بزی غرب اثرلرندن استغنا ایتدیره بیلیر . بعضی ذواته کوره ایسه شرق فلسفه سندن یو کون ایچون استفاده ایدیلیمه جک هیچ بر شی یوقدر . بو ایکی مطالعه ده دوعری دکلددر . شرق فلسفه سی منحصرأ اسکی بر ماضینک دوشونوشی اولق بو طرز تفکرک یو کونکی حیاتمزه مؤثر اولان جهتلرینی بولق ایچون مطالعه ایتلیز . بو اثرلرک قیمتی ده یوتأثیرلرنده در . یوقسه بو کونکی حقایقه تطابق ایدوب ایتیمه سنده دکلددر . آنجق او آثاره بویله قیمت ویرمب بو اساس داره سنده وبالخاصه او اثرلری تدقیق ایلیمه بیلیمک ایچون بو کونکی علم اصوللرینی بیلیمک وفلسفی دوشونوشه ، فلسفی کوروته صاحب بولوق لازمدر .

خلاصه بزده عالم يتيشمه منسك علم نامى آلتنده يا كلش تلقيلرك بايىلماسك باطنى سببى بو كونكى علمى قاورياه بيله جك بر قابليت ذهنيه اكتساب ايدمه مزده بولويورم اونك ايچون علمى هضم ايدم ميورز ديورم .

بزي بو هضمسزلق دورندن قورتاراجق اك مهم عامل تربيه فلسفيه اولاجقدر . نه وقت علمله اشتغال ايدم جكلر بر تربيه فلسفيه اكتساب ايلكه لزوم كورورلر ، نه وقت انتساب ايلديكى علمك فلسفى جهتلرينه باقاييله جك ملكه يي اكتساب ايلرلرسه او زمان عالم اولق استعدادينه صاحب اولورلر . بونك ايچوندر كه فلسفه تدريساتنه اهميت ويريورم چونكه فلسفه درسلى بر طاقم معلومات ويرهكله قالماز ؛ ذهن ايچون بر تربيه واسطه سي اولور ، علملى قاورياجق بر استعداد اويانديرر ، مسئله لرى نتيجه لردن مثبت اولانلرى فرضيه لردن تفريق ايلينه جك قابليت توليد ايدر ، ذهنى حادثاتى كوره بيله جك اونلردن معنا چيقاراييله جك قدرتلره صاحب قيلار .

دارالفنون تاريخ فلسفه معلمى
محمد افندي

طبي :

اسلامده نفوس وچو جق

اسلام نسلك تربيدنى آمردر . غايت سياسى اولان بوامرده اقتصاد دخى مندمج . سياسته و اقتصاداً يوكسلان بر ملتكده رفاهه دوغرى يول آله جنى طبيعى در . عادتاً دينه بيايركه اوزماز و يرلمش اولان بوامر بو كونكى توركيانك و بلكه ده بوتون عالم اسلامك وضعيت حاضر دنى نظر دفته آله رق بو كونك امرى و ايجاباتى كى تلقى اولنه بيلير . حقيقه هر طرفدن هجومه معروض قالان ، بوتون قويلرك اعدامه محكوم ايتديكى اسلام ، عصر لردن برى باشى ازليك اوزره چاليشيلان و اعضاسى آز چوق باغلامش ، اسير ايدلمش اولان اسلام ، بوگون او باغلىرى قوبارمق اوزره اويانمغه و اوليه جكنى ، معدوم برحاله كليه جكنى سكته ارضه كوسترمه يه باشلادى . اوصورتله كه عدمنى حاضرلايانلر اونك حق حياتى هر طرفده تصديقه باشلاديلر . اسلامك كنديسنه مخصوص برمدني ، اولمى بيلمك يعنى ايجابنده حياتى استعمار ايدم بيلمك حصلى و برچوق نوله لرينك استقلال طادى طامش اولمى ، آفديجه ياشامى بيلمى كى خاصه لرى واردر .